

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

TURVALLISTA OPPIMISILMAPIIRIÄ LUOMASSA

Huoneentaulu vuorovaikutuksen näkökulmasta

TEKIJÄ Veera Salminen

Koulutusala Kulttuuriala			
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijä Veera Salminen			
Työn nimi Turvallista oppimisilmapiiriä luomassa -Huoneentaulu vuorovaikutuksen näkökulmasta			
Päiväys	15.5.2023	Sivumäärä/Liitteet	30/3
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Kuopion konservatorio			
Tiivistelmä Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka tuotoksena laadittiin huoneentaulu Kuopion konservatoriolle. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia käsityksiä soitonopettajilla on turvallisen oppimisilmapiirin luomisesta positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmasta ja luoda niiden avulla huoneentaulu. Opinnäytetyön tekijä halusi kehittää omaa opettajuuttaan turvallisen ilmapiirin luomiseen, koska sillä on vaikutusta myös oppimiseen. Tarkoituksena oli tuoda esille aihetta, joka on 2020-luvun alussa vielä melko uusi Suomen musiikkioppilaitoksissa. Ensin opinnäytetyön tekijä perehtyi aihepiiriin aiempien tutkimusten ja turvallista oppimisilmapiiriä sekä positiivista vuorovaikutusta käsittelevän kirjallisuuden välityksellä sekä keskustelemalla kahden asiantuntijan kanssa. Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osuudessa sovellettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tekijä haastatteli kolmea konservatorion musiikin perusopetuksen opettajaa. Litteroitua haastatteluaineistoa jäsennettiin sisällönanalyysin avulla. Näin saatiin ajankohtaista tietoa soitonopettajien käsityksistä turvallisen oppimisilmapiirin luomisesta positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Haastatteluiden mukaan keskustelu, kysyminen, tunnepuhe, palaute ja kunnioitus sekä rutiinien ja sääntöjen asettaminen olivat sanallisen vuorovaikutuksen keinoja. Haastateltavat mainitsivat myös sanattoman vuorovaikutuksen, kuten ilmeiden ja eleiden sekä musiikillisen vuorovaikutuksen, esimerkiksi yhdessä soittamisen merkityksen turvallisen oppimisilmapiirin luomiselle. Opinnäytetyön tekijä hyödynsi taustakirjallisuutta, aiempia tutkimuksia ja haastattelutuloksia laatiessaan huoneentaulun Kuopion konservatorion käyttöön. Kehittämistyön tuotoksena laadittu huoneentaulu voi auttaa opettajia turvallisen oppimisilmapiirin huomioimisessa ja luomisessa, esimerkiksi haasteellisemmassa tilanteessa. Sanallisella, sanattomalla ja musiikillisella vuorovaikutuksella on oppimisilmapiirin luomiseen suuri merkitys. Vuorovaikutuksen eri muodot vaikuttavat myönteisen ja turvallisen ilmapiirin syntyyn ja luovat samalla pohjaa soiton oppimiselle sekä kehittymiselle. Turvallinen ilmapiiri on tärkeä sekä oppilaalle että opettajalle. Huoneentaulussa on viisi kohtaa, jotka liittyvät keskusteluun, kannustamiseen ja palautteen antoon, sanattomaan vuorovaikutukseen, yhdessä soittamiseen sekä tavoitteiden asetteluun. Jatkossa aihepiiriin tarkastelua ja tutkimista voisi laajentaa musiikin ryhmäopetukseen tai vahvistaa musiikkioppilaitosten turvallisuusstrategia -asiakirjojen tärkeyttä myös Suomessa.			
Avainsanat ilmapiiri, dialogisuus, opettajuus, kohtaaminen, yhteismusisointi, oppiminen			

Field of Study Culture	
Degree Programme Degree Programme in Music Pedagogy	
Author Veera Salminen	
Title of Thesis Creating a safe learning atmosphere -A room board from the perspective of interaction	
Date 15.5.2023	Pages/Appendices 30/3
Client Organisation /Partner Kuopio Conservatory	
<p>Abstract</p> <p>This thesis is an investigative development work, and its output was a room board for Kuopio Conservatory. The thesis was meant to work out what kind of views the instrument teachers have about creating a safe learning atmosphere in the point of view of positive interaction and create with them the room board. The author of the thesis wanted to develop her teaching to create a safe atmosphere, because it affects also learning to play. The goal was to present a topic which is quite new in the Finnish music schools in the beginning of the 2020's.</p> <p>First the author of the thesis oriented to topic's research and safe atmosphere and literature, which was dealing with a safe atmosphere and positive interaction which have done before and discussed with two experts. The investigation part of the thesis used qualitative research methods. The author interviewed three teachers of basic education in music from the Conservatory. Transcribed materials of the interviews were analyzed by content analysis. This way, current information about teacher's thoughts on creating a safe learning atmosphere, were obtained in the point of view of positive interaction.</p> <p>According to the interviews discussion, asking, talking about feelings, feedback, respect, routines, and rules were the verbal ways to create a safe atmosphere. Also, non-verbal interaction, as facial expressions and gestures and musical interaction for example playing together were according to the interviewees importance to create a safe learning atmosphere. The author of the thesis utilized background literature, previous studies, and the results of the interviews from the room board made for Kuopio Conservatory.</p> <p>The room board of the development work can help teachers to note and create a safe learning atmosphere, for example in harder situations. Verbal, non-verbal, and musical interaction have a great importance to it. The different forms of interaction effect to get a positive and safe atmosphere. At the same time, they create a foundation to learn and develop playing. A safe atmosphere is important for both the student and the teacher. The room board has five areas, which related to discussion, supporting, and giving feedback, non-verbal interaction, playing together and for setting goals. In the future this topic review and research could expand to music group teaching or confirm the importance of music schools' security strategy documents also in Finland.</p>	
<p>Keywords</p> <p>atmosphere, quality of being dialogical, teaching, meeting, joint music making, learning</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	TURVALLINEN OPPIMISILMAPIIRI	8
2.1	Lasten ja nuorten turvallisuutta määrittävät asiakirjat	8
2.2	Turvallisen oppimisilmapiirin lähtökohdat	9
2.3	Turvallinen oppimisilmapiiri vuorovaikutuksen näkökulmasta	10
2.3.1	Vuorovaikutuksen keinot	10
2.3.2	Opettaja vuorovaikuttajana	11
2.4	Turvallisen oppimisilmapiirin vaikutus oppimiseen	12
3	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN	14
3.1	Tutkimustehtävä	14
3.2	Tutkimusaineisto ja -menetelmä	14
3.3	Aineiston analyysi	15
3.4	Eettisyys ja luotettavuus	16
4	TUTKIMUSTULOKSET	17
4.1	Sanallinen vuorovaikutus	17
4.1.1	Keskustelu	17
4.1.2	Kysyminen ja tunnepuhe	18
4.1.3	Palaute ja kunnioitus	18
4.1.4	Rutiinien ja rajojen asettaminen	19
4.2	Sanaton vuorovaikutus	19
4.3	Musiikillinen vuorovaikutus	20
4.4	Yhteenveto tuloksista	21
5	HUONEENTAULU	23
5.1	Toteutus	23
5.2	Kuvaus	23
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	25
7	POHDINTA	26
	LÄHTEET	28
	LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET	31
	LIITE 2: MINDMAP TURVALLISESTA OPPIMISILMAPIIRISTÄ VUOROVAIKUTUKSEN NÄKÖKULMASTA	32

LIITE 3: HUONEENTAULU TURVALLISEN OPPIMISILMAPIIRIN LUOMISEEN 33

1 JOHDANTO

Toteutan oppinnäytetyöni tutkimuksellisenä kehittämistyönä, jonka tuotoksena laadin huoneentaulun Kuopion konservatorion opettajille. Haluan saada näkökulmia, kuinka turvallista ilmapiiriä luodaan soittotunneille positiivisen vuorovaikutuksen avulla. Tehtävänäni on haastatellen selvittää opettajien käsityksiä turvallisen oppimisilmapiirin luomisesta musiikkioppilaitoksen perusopetuksessa. Koska kyse on musiikin perusopetuksesta, oppilaat ovat pääosin lapsia ja nuoria. Siksi oppinnäytetyöni keskittyy kyseisiin ikäluokkiin.

Itselläni on kokemusta erilaisista soitonopettajista pianonsoittoharrastukseni varrelta. Suurin osa opettajistani ovat toiminnallaan motivoineet minua ja saaneet jatkamaan soittoharrastustani. Olen kuitenkin käynyt myös pianotunneilla, joiden seurauksena lopetin soittamisen vuodeksi. Yhtenä syynä oli liian tiukka ilmapiiri. Jos en olisi tämän jälkeen saanut kokea toisenlaista opetuskokemusta, pianonsoitto olisi loppunut siihen.

Pystyn siis jo oman kokemukseni kautta sanomaan, kuinka paljon opettajan luomalla oppimisilmapiirillä on merkitystä motivaation syntyyn, tukemiseen ja sitä kautta myös soittotaitojen kehittymiseen. Kun ilmapiiri on ollut myönteinen, soittotunnilla on ollut mukavaa. Erityisesti positiivinen tunne soittotunnin jälkeen on ollut merkittävä oman motivaation kasvulle. Kannustava ja turvallinen ilmapiiri on rohkaissut itseäni muun muassa improvisoimaan ja lisäämään omia ideoitani soittamiseen. Olen tehnyt myös itse opettaessani huomioita, kuinka oma positiivinen ja rauhallinen käytös lisäävät myönteistä ilmapiiriä sekä helpottavat vuorovaikutuksen syntymistä. Haluan saada ajankohtaista tietoa alan asiantuntijoilta eli tämän hetken soitonopettajilta, mitkä ovat heidän käsityksensä turvallisen oppimisilmapiirin luomiseen.

Haastattelen kolmea instrumenttiopettajaa musiikin perusopetuksesta sekä rytmii- että klassisen musiikin linjoilta. Tutkimusta turvallisen ilmapiirin luomisesta ja merkityksestä on tehty, mutta ne keskittyvät enemmän ryhmäopetukseen ja peruskoulumaailman luokkahuonetilanteeseen (Kallio 2021, 75-77). Siksi haastattelen yksilöopetuksen asiantuntijoita, jotta saan näkökulmia myös musiikin soitonopetuksesta. Lopullinen työ tulee olemaan Kuopion konservatoriolle laadittu huoneentaulu turvallisen ilmapiirin luomiseen, sillä sellaista ei vielä löydy. Ylipäätään tähän aiheeseen ei ole kauheasti kiinnitetty huomiota Suomen musiikkioppilaitoksissa. Tutustun muun muassa turvallisuusaiheen lakiperustaan sekä eurooppalaisiin turvallisuusasiakirjoihin.

Myös musiikkipedagogiopiskelijoiden kanssa aiheesta olisi hyvä keskustella enemmän. Savonia -ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiikan pääaineen pedagogiikkaharjoittelu-kurssin kiitettävän tason arviointikriteereistäkin löytyy vaatimus: ”Opetusnäytteessä on aistittavissa myönteinen ja turvallinen oppimisilmapiiri, jossa oppijalla on keskeinen sija. Opetusnäytteen tekijän ja oppilaan vuorovaikutus on molemminpuolista”. (Pääaineen pedagogiikka ja opetusharjoittelu arviointi 2022, 6.)

Oppinnäytetyölläni on merkitystä itselleni, sillä haluaisin kehittää sellaisen opettajan ammattitaidon, että oppilaiden olisi mahdollisimman mukava käydä tunneilla. Lisäksi oppinnäytetyölläni on merkitystä Kuopion konservatoriolle, sillä huoneentaulu luodaan heidän käyttöönsä. Tällaista huoneentaulua olisi mahdollista hyödyntää myös muissa musiikkioppilaitoksissa, jotta aihe alkaisi konkretisoitumaan

laajemminkin. Toivon, että tämän prosessin jälkeen olen valmiimpi musiikkipedagogi siirtymään työelämään. Lisäksi toivon, että saisin sellaisia tutkimustuloksia, joista olisi hyötyä myös muille musiikkipedagogiopiskelijoille sekä jo työelämässä oleville ammattilaisille. Kaiken kaikkiaan haluaisin, että tämä auttaisi soitonopettajia ymmärtämään, ettei soittotunteja voi suorittaa pelkällä tuntisuunnitelmalla. Opettajan läsnäololla, sanoilla ja mielialalla on paljon merkitystä oppilaan viihtyvyyteen ja siten oppimiseen. Toimeksiantajana opinnäytetyössäni on Kuopion konservatorio.

2 TURVALLINEN OPPIMISILMAPIIRI

Vaikka tarkoitukseni on tutkia nimenomaan turvallista ilmapiiriä, on se osa laajempaa oppimisympäristö -käsitettä. Oppimisympäristö sisältää erilaisia näkökulmia, joista jokaisella on vaikutusta oppimiseen. Se voi olla fyysinen, jolloin ympäröivä luonto, koulurakennus, sen tilat ja välineet ovat keskiössä. Oppimisympäristöt voivat olla myös sosiaalisia, kognitiivisia ja pedagogisia. Sosiaalisessa oppimisympäristössä tarkastellaan yhteisöllisiä asioita, kuten koulun arvoja ja kulttuuria. Kognitiivinen oppimisympäristö sisältää mielensisäisiä asioita. Pedagogisen oppimisympäristön näkökulmassa keskitytään opetusryhmän toimintaan. Yhtenä osa-alueena on emotionaalinen oppimisympäristö, jolloin tärkeitä käsitteitä ovat tunnekokemukset, aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus sekä kiireetön, myönteinen ja rohkaiseva ilmapiiri. (Hellström 2008, 281.)

Tässä opinnäytetyössä keskityn emotionaalisen oppimisympäristön näkökulmaan ja oppimista tukevan ympäristön luomiseen. Koska tutkin oppimisympäristöä emotionaalisesta näkökulmasta on oppimisilmapiiri käsitteenä toimivampi, sillä se pitää sisällään sekä opettajan että oppilaan kokeman mielialan, asenteen, käytänteet ja tunnelman (Ervasti 2018, 17). Käsitteen seuraavaksi turvallista ilmapiiriä laajemmin lakiin pohjautuviin asiakirjoihin ja perusturvallisuuteen liittyen. Tämän jälkeen käsitelen vuorovaikutukseen sisältyviä yksityiskohtaisempia ja konkreettisempia näkökulmia, jotka vaikuttavat turvallisen ilmapiirin luomiseen.

2.1 Lasten ja nuorten turvallisuutta määrittävät asiakirjat

Turvallisen oppimisilmapiirin luomisen taustalla vaikuttavat eri organisaatiot ja säädökset, vaikka kyseessä on luokkahuonetasolla tapahtuva vuorovaikutustilanne opettajan ja oppilaan kesken. Kansainvälisesti monet valtiot noudattavat YK:n lasten oikeuksien sopimusta, jonka tavoitteena on luoda kaikille lapsille elämän perusedellytykset ja turvallinen kasvuympäristö. Sopimuksen päätavoitteina ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapseen liittyvissä asioissa hänen omien näkemyksiensä huomioon ottaminen. (Suomen YK-liitto, julkaisuaika tuntematon.) Suomen lastensuojelulain tarkoituksena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö, jossa mahdollistuu tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä mahdollisuus erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007, 1§).

Taustalla ovat myös Euroopan Unionista (EU) tulevat säädökset, joiden mukaan Suomen lainsäädäntö toimii (Mannerheimin lastensuojeluliitto, MLL, julkaisuaika tuntematon). EU:lla on lasten oikeuksia koskeva suunnitelma, jonka yhtenä tavoitteena on luoda turvallinen kasvuympäristö. EU pitää huolen, että lasten turvallisuuden takaamiseksi tehdään yhteistyötä. Lisäksi he kouluttavat aikuisia, jotka huolehtivat lapsista, informoivat parhaista tavoista suojella lapsia sekä tiukentavat väkivallan vastaisia lakeja, jotka koskevat lapsia. (Europa, julkaisuaika tuntematon.) Suomen lainsäädäntöön pohjautuen opetushallitus taas luo taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman (Opetushallitus, julkaisuaika tuntematon).

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman (TPO 2017) lähtökohtana on oppimisympäristöjen turvallisuus fyysisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti. Oppimisympäristöjen tulee olla ilmapiiriltään avoimia ja myönteisiä. Lisäksi niiden tulisi rohkaista sekä innostaa oppilaita kehittämään taitojaan. Monipuolisten oppimisympäristöjen tarkoituksena on tukea oppilaiden kasvua ja innostaa oppimaan, samalla

tarjoten positiivisia oppimiskokemuksia ja onnistumisen hetkiä. Oppimisympäristöjen tulisi myös ohjata aktiiviseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä itsenäisesti että yhteisöllisesti. (TPO 2017, 12.)

Otin yhteyttä sähköpostitse Suomen Musiikkioppilaitosten liittoon (SML) ja selvitin, onko heillä tiettyä turvallisuus -asiakirjaa musiikkioppilaitoksille vai luovatko oppilaitokset sen itse. Vastaukseksi sain, ettei musiikinopetuslalla ole yhtä ainoaa asiakirjaa, vaikka turvallisuusasiat ovatkin suuressa roolissa oppilaitoksissa. Niiden laatiminen ja julkisuus riippuvat myös siitä, onko oppilaitos kunnallinen vai yksityinen. SML on kuitenkin juuri nyt valmistelemassa jäsenoppilaitoksilleen asiakirjavalikkoa, josta voi halutessaan ottaa käyttöönsä mallipohjan, jos tietty asiakirja puuttuu. Tällä hetkellä olemassa olevia turvallisuuteen liittyviä asiakirjoja ovat muun muassa varautumissuunnitelmat, poistumissuunnitelmat sekä työturvallisuus ja työsuojelu -asiakirjat. Vuorovaikutus turvallisuuden näkökulmasta ei tule esille virallisimmissa asiakirjoissa, mutta on läsnä muun muassa oppilaitosten keskusteluissa, koulutuksissa sekä opetussuunnitelmissa. (Ertolahti, 2023.)

Euroopassa monet oppilaitokset ovat osa Eurochildia, joka toimii läheisesti myös Euroopan Unionin kanssa. Eurochild on organisaatioiden ja yksilöiden verkosto, joiden työskentely perustuu lapsiin ja nuoriin. (Eurochild, Child Protection Policy 2020, 3.) Tämän asiakirjan toi esille musiikkipedagogi Verna Kaunisto-Feodorow, joka on perehtynyt aihepiiriin kansainvälisesti.

Kaikilla lapsilla ja nuorilla, jotka kuuluvat Eurochildin toimintaan on oikeus heidän turvallisuuteensa ja hyvinvointiinsa. Lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteet ovat huomion keskipisteenä ja tärkeänä osana on myös heidän kehityksensä edistäminen ja suojaaminen. Tällöin lapset ja nuoret voivat saavuttaa heidän täyden potentiaalinsa arvostettuina, kunnioitettuina ja ymmärrettyinä, ottaen huomioon heidän kulttuurinsa, uskontonsa ja etnisyytensä. Lasten ja nuorten pitäisi saada tulla kuulluksi omien näkemyksiensä kanssa. Aikuisten tulisi olla innostuneita ja auttaa lapsia sekä nuoria osallistumaan heitä koskevassa päätöksen teossa, myös lastensuojeluun liittyen. (Eurochild, Child Protection Policy 2020, 3.)

Euroopassa on musiikkiryhmiä, joiden toimintaa ohjaavat turvallisuuteen liittyvät asiakirjat. Esimerkiksi Ruotsissa toimii Dream Orchestra -yhdistys, joka työskentelee maahanmuuttajalasten ja -nuorten parissa. Yhdistyksen tarkoituksena on varmistaa, että lapset ja nuoret pääsevät osaksi yhteiskuntaa ja tuntevat olonsa turvalliseksi. (Dream Orchestra, Safe in the orchestra- Let's play music together 2010, 3.) Myös Kreikassa toimii samankaltaisella idealla toimiva musiikkiryhmä, jonka toimintaa ohjaa lastensuojelua ja yhteiskuntaan sopeutumista koskeva asiakirja (El Sistema Greece, Child Protection Policy 2016, 1).

2.2 Turvallisen oppimisilmapiirin lähtökohdat

Turvallisen ilmapiirin luominen mahdollistuu opettajien toimintatapojen ja pedagogisten ratkaisujen myötä (Kautto-Knape 2012, Wiman 2022, 49 mukaan). Perusturvallisuuden tunne syntyy opettajan ollessa läsnä, luotettava ja aidosti kiinnostunut oppilaasta sekä hänen uskostaan oppilaan kykyihin. Perusturvallisuus parantaa itsetuntoa ja suoriutumista annetuista tehtävistä. Opettaja mahdollistaa turvallisuuden, työrauhan sekä järjestyksen oppitunneille, jotka ovat myönteisen ilmapiirin syntymiselle perusedellytyksiä. (Ervasti 2018, 31.) Kun opettaja välittää oppilaidensa oppimisesta, rohkaisee

se oppilaita yrittämään, sitoutumaan ja kiinnittymään opiskeltavaan asiaan (Ervasti 2018, 37). Ervastin (2018) pro gradu perehtyy laajasti kirjallisuuteen oppimisilmapiirin näkökulmasta.

Oppilaan turvallisuuden tunteen kokemisen kannalta on tärkeää, että opettaja hyväksyy oppilaan ihmisarvon, uskoo häneen ja osoittaa sen (Uusikylä 1999, Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 21 mukaan). Opettajalla on suuri rooli siinä, kuinka oppilaat uskaltavat tuoda omia ajatuksiaan esille sekä millaisia mahdollisuuksia hän luo keskustelutilanteille. Opettajan asenteet ja käsitykset vaikuttavat siihen, miten hän rohkaisee oppilaitaan kysymysten esittämiseen ja luottamaan sekä omiin että muiden ajatuksiin ja ideoihin. (Rasku-Puttonen 2008, 158.) Opettajan tulisi ylläpitää ilmapiiriä, jossa ajatuksiaan voi keskustella ja viedä niitä yhdessä eteenpäin (Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 24).

Opettajat, jotka onnistuvat rakentamaan myönteisen vuorovaikutussuhteen oppilaisiin, onnistuvat todennäköisemmin luomaan myös positiivisen oppimisilmapiirin. Turvallisuuden tunne sekä myönteinen vuorovaikutus mahdollistavat hyvän ilmapiiriin ja työrauhan. (Ervasti 2018, 36; Wiman 2022, 49.) Aikuisten tulee antaa aikaa vuorovaikutukselle, turvallisen ilmapiirin rakentamiselle sekä ryhmäytymiselle (Sutela 2022, 18). Tällaisessa ilmapiirissä lasten itsetuntemus, itseluottamus sekä miinakäsitys kehittyvät positiivisesti (Wiman 2022, 49).

Opettajan on mahdollista luoda turvallisuuden tunnetta soittotunneille monin eri tavoin. Kaunisto-Feodorow mainitsee muutamia esimerkkejä, kuten opettajan läsnäolon merkityksen. Lisäksi opettajan henkilökohtainen elämä ei saisi vaikuttaa opetukseen. Turvallisuuden tunteen luo myös opettajan etukäteen valmistellut tunnit. Hänen mukaansa opettajana pitää ottaa selvää, jos ei osaa heti sanoa vastausta oppilaan kysymykseen. Hyvä opettaja opettaa jokaisen oppilaan oman tason ja kehityksensä mukaan, se rentouttaa myös oppilaan tunnetta käydä soittotunneilla. Onnistuneesta soittotunnista kertoo se, että oppilas tulee paikalle myös seuraavalla kerralla. (Kaunisto-Feodorow, 2023.)

2.3 Turvallinen oppimisilmapiiri vuorovaikutuksen näkökulmasta

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen aiemman kirjallisuuden avulla sitä, mitä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus pitää sisällään. Muun muassa keskusteleminen, tunteiden näyttäminen, luottamus, säännöt, rutiinit ja oppilaan kohtaaminen ovat vuorovaikutuksen keinoja, joilla opettajan on mahdollista luoda turvallinen oppimisilmapiiri.

2.3.1 Vuorovaikutuksen keinot

Opettajan on hyvä osoittaa oppilaillensa, että heidän hyvinvointinsa ja turvallinen ilmapiiri ovat tärkeitä myös hänelle. Lisäksi on hyvä aistia oppilaiden tunnetiloja ja tarpeen vaatiessa ottaa ne puheeksi. (Kallio 2021, 75.) Jotta oppimisympäristö olisi paikka, jossa jokaisella oppilaalla on tervetullut ja turvallinen olo, täytyy opettajan antaa oppilailleen tunne näkyväksi ja kuulluksi tulemisesta sekä mahdollistaa osallisuus toiminnassaan (Sutela 2022, 15). Oppilaan osaamisen ja ilmaisun näkyväksi tuleminen tarvitsevat turvallisen tilan. Se on henkinen tai emotionaalinen tila, jossa sekä oppilaalla että opettajalla on turvallista olla. Kasvatuksen kentällä turvallinen tila voi tarkoittaa uusien ideoiden, identiteettien ja olemisen tapojen kokeilua. Se voi sisältää virheiden tekemisen mahdollisuutta ja kykyä oppia niistä, löytää, leikkiä sekä keksiä uutta. (Hancock & Gillen 2007, Sutela 2022, 104 mukaan.)

Turvallisuutta tukevassa ilmapiirissä ei ole pelkoa vääränlaisesta kritiikistä tai arvostelusta. Lisäksi turvallisuutta luo opettajan ymmärrys oppilasta ja hänen näkemyksiään kohtaan. (Uusikylä 1999, Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 21 mukaan.) Turvallisen tilan syntyminen vaatii, ettei toisille naureta, eikä kiusata sekä opettajan kykyä lukea oppilaiden ilmeitä ja eleitä (Sutela 2022, 16). Vaikkei oppimisympäristö olisi fyysisesti kaikkein parhain oppimisen kannalta, voi turvallisen tilan luoda läsnäolollaan ja oppilaiden kohtaamisella. Turvallinen tila syntyy, kun oppilas uskaltaa näyttää erilaisia puoliaan ilman, että pelkäisi hänelle naurettavan. (Sutela 2022, 105-106.)

Kaiken kaikkiaan tärkeintä on kohdata ja hyväksyä oppilaat sellaisina kuin he ovat (Sutela 2022, 18). Aito musiikillinen kohtaaminen voi tapahtua opettajan ja oppilaan välillä vain, jos ilmapiiri on avointa ja toisiaan kunnioittavaa. Musiikillisen vuorovaikutuksen avulla koetut tunteet sekä kohtaamiset antavat oppilaalle oppimiskokemuksen lisäksi tärkeitä kokemuksia välittämisestä sekä huolenpidosta. (Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 20.)

Opettajalla on suuri merkitys oppilaan soiton oppimisessa. Oppilaan käsitykset musiikista, omista kyvyistään, taidoistaan sekä itsestään yksilönä kehittyvät sen mukaan, mitä opettajan ja oppilaan välillä tapahtuu. Oppimista saa aikaan myös osallistamalla oppilasta. Sen voi toteuttaa esimerkiksi oppilaalle mieluisten kappaleiden harjoittamisella ja soittamisella. On tärkeää huomioida oppilaan omat tavoitteet, mieltymykset ja oppimistavat. Soittotunnin tunnelmalla ja tapahtumilla on merkitystä motivaation ylläpitämiselle. Soiton opiskelussa opettajan ja oppilaan välisen suhteen luominen voi viedä aikaa vuoden, usein pidempäänkin. (Olsonen 2012, 46-47.)

Lyijynen (2014, 61) oli havainnoinut pro gradussaan soittotuntitilanteita ja tehnyt niistä huomioita. Havainnointitilanteissa soitonopettaja oli pyrkinyt säilyttämään positiivisen ja rohkaisevan ilmapiirin, sillä oppilaat olivat välillä vaihtelevin mielialoin soittotunneillaan. Kun opettaja oli huomannut, kuinka hänen asenteensa ja tapansa vaikuttivat oppilaisiin sekä heidän oppimiseensa, hän pyrki olemaan positiivinen ja rento. Huumorin käyttö kevensi ilmapiiriä ja helpotti oppilaan asennetta vaikeampaa soittotehtävää kohtaan. Myös muun muassa lorut, pelit, leikit, piirtäminen ja liikunta olivat opettajan keinoja rentouttaa soittotuntia. (Lyijynen 2014, 61.)

Kiirehtiminen ja patistelu luovat negatiivista oppimisilmapiiriä (Kallio 2021, 76). Opettajan kiireetön läsnäolo mahdollistaa oppimisen, mikä voi antaa oppilaalle mahdollisuuden omaan pohdintaan ja avoimeen ilmaisuun. Kiireetön läsnäolo luo turvallisuuden tunnetta, joka haasteellisissa tilanteissa vähentää oppimiseen liittyvää painetta. Musiikkia opetettaessa turvallisuuden tunne vaikuttaa luovaan oppimiseen. (Uusikylä 1999, Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 21 mukaan.)

2.3.2 Opettaja vuorovaikuttajana

Opettajan tehtävänä on luoda ympäristö, jossa on mahdollisuus harjoitella tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Niillä on vaikutusta oppimisilmapiiriin. Ammattitaitoinen opettaja ottaa huomioon omien tunne- ja vuorovaikutustaitojen merkityksen oppilaiden motivaatioon, oppimistuloksiin, ilmapiiriin, ryhmän toimintaan sekä ihmissuhteisiin. (Ervasti 2018, 34.) Sensitiivisessä ja emotionaalisessa vuorovaikutuksessa aikuinen pyrkii huomaamaan lasten tunteet ja tarpeet sekä vastaamaan niihin aidosti oikeaan aikaan. Sensitiivisessä vuorovaikutuksessa aikuinen eläytyy keskusteluissa lapsen tunteeseen. Lisäksi aikuisen tehtävä on ohjata rauhallisesti ja perustellen. (Wiman 2022, 147.)

Opettajan omien tunteiden ilmaiseminen vaikuttaa myös oppilaisiin. Jos opettaja ei ole avoin tunteistaan tai kerro omista kokemuksistaan, oppilaatkaan eivät uskalla näyttää tai kertoa tunteistaan. Vastaavasti, jos opettaja ilmaisee tunteensa, oppilaat voivat rohkaistua tekemään samoin. Tällöin opettaja luo viestin, että tunteiden näyttäminen on sallittavaa ja toivottua. (Vuorinen 1993, 31.) Opettajana on tärkeä pohtia omia tunteitaan, sillä ne ilmenevät sanattomasti ilmeinä ja eleinä. Mahdolliset negatiiviset tunteet pitää tiedostaa ja olla siirtämättä oppilaalle, sillä ne tarttuvat helposti myös heihin. (Kaunisto-Feodorow, 2023.)

Positiivisten tunteiden ja myönteisen ilmapiirin ylläpitäminen ovat tärkeitä suotuisan ilmapiirin luomiseksi. Opettajan olisi hyvä pyrkiä myönteiseen suhtautumiseen asiaan kuin asiaan, myös nonverbaalisti. Oppilaiden on tärkeää saada kokea itsensä ainutkertaisiksi ja kohdatuiksi, mitä vahvistavat keskustelu ja kuulumisten kysely. (Kallio 2021, 75.) Kun luokan ilmapiiri on salliva ja sisältää avointa vuorovaikutusta, oppilas tuntee olonsa hyväksytyksi ja arvostetuksi. Tällöin oppilaat ovat todennäköisemmin aktiivisia, puheliaita ja tekevät luovia ratkaisuja. (Ervasti 2018, 34.) Oppiminen on luovempaa ja tehokkaampaa vuorovaikutteisessa ilmapiirissä, jolloin oppilas voi helpommin olla levollinen, kohdattuna ja rauhassa (Jordan-Kilkki & Pruuki 2013, 20). Aikuisen ja lapsen kohtaaminen sekä heidän välinen vuorovaikutuksensa vaikuttavat siihen, millaista lopulta kasvatus ja opetus ovat (Wiman 2022, 147).

Opettajalla on suuri vaikutus ilmapiirin luomiseen. Opettajan tehtävänä on kiinnittää huomiota omaan käytökseensä sekä luoda säännöt. (Vuorinen 1993, 31.) Opettajana tuntien aloituksiin ja lopetukseen tulee kiinnittää huomiota, sillä ne vaikuttavat tavoitteiden pohdintaan, itsearviointiin sekä keskusteluun (Kallio 2021, 76). Turvallinen ilmapiiri mahdollistaa yhteistyön muiden kanssa, vaikeiden tunteiden näyttämisen sekä vastaanottamaan muiden antamaa apua. Pinnallinen vuorovaikutus toiseen tutustumisen alkuvaiheessa on hyväksi, sillä se lisää turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden ja luottamuksen kasvaessa opettaja pystyy paremmin vaikuttamaan oppimista tukevan ilmapiirin vahvistamiseen. (Vuorinen 1993, 32-34.)

Lämmin ja turvallinen suhde opettajaan voivat auttaa myös esimerkiksi murrosiän ongelmassa. Oppilas voi kertoa soittotunnilla asioita, joista muut eivät tiedä. Siksi oppilaan kanssa on tärkeää keskustella musiikin ulkopuolisesta elämästä, kuten harjoittelun ajankäyttöön ja muihin harrastuksiin tai koulunkäyntiin liittyen. (Olsonen 2012, 41; Kallio 2021, 75-76.) Luottamus on turvallisuuden keskeisin aihe, oppituntitilanteessa turvallisuutta luovat vuorovaikutus ja tunteet, jotka luottamus mahdollistaa. Luottamusta vahvistavat rehellisyys, johdonmukaisuus, lupauksista ja säännöistä kiinnipitäminen sekä tasapuolisuus. Opettajan selkeät ohjeet, tavoitteet ja säännöt sekä rutiinit auttavat oppimisprosessissa. Oppilaalta tulee varmistaa, että hän on tietoinen, mitä tehdään ja vaaditaan, jolloin on helpompi ymmärtää, millaista toimintaa häneltä odotetaan. Tällöin ilmapiiristä saa rakennettua rauhallisen sekä turvallisen. (Ervasti 2018, 42-43; Kallio 2021, 75.)

2.4 Turvallisen oppimisilmapiirin vaikutus oppimiseen

Turvallinen oppimisilmapiiri vaikuttaa myönteisesti oppilaan kasvuun ja kehitykseen. Jos lapsena on saanut elää turvallisessa, positiivista vuorovaikutusta sisältävässä ympäristössä, auttaa se myöhemmin kohtaamaan kielteisiä kokemuksia sekä käymään läpi negatiivisia tunteita. (Ervasti 2018, 41.)

Luokkahuoneilmapiiriä on tutkittu eri näkökulmista, jolloin on selvinnyt, kuinka ilmapiiri on yhteydessä oppimiseen sekä motivaatioon (Wiman 2022, 49). Lisäksi myönteinen vuorovaikutussuhde opettajan ja oppilaiden välillä lisää motivaatiota ja oppimista (Ervasti 2018, 34). Turvallisen ilmapiirin luominen on tärkeää, sillä sekä oppilaan että opettajan turvaton olo vaikuttavat negatiivisesti oppimiseen ja opettamiseen (Kallio 2021, 75).

Lindfors (2012, 15) mainitsee Mannisen ym. (2007) Uudet oppimisympäristöt -kirjasta ajatuksen, kuinka suuri merkitys vuorovaikutuksella ja sosiaalisilla suhteilla on oppimiseen. Hyvässä oppimisympäristössä turvallisuus on pääosassa, oppilaan on hyvä olla sekä toimia kannustavassa ja tulevaisuuden ohjaavassa ilmapiirissä. Vuorovaikutus ja kannustava ilmapiiri ovat pohjana turvalliselle oppimisympäristölle. (Lindfors 2012, 16-17.) Kannustavalla ilmapiirillä on suuri vaikutus myös oppimiseen, mikä vaikuttaa siihen, uskaltavatko oppilaat kertoa ajatuksiaan ja ideoitaan (Niemi 2012, 28). Avoin ilmapiiri keskustelulle syntyy, kun oppilasta kuunnellaan ja hänen mielipiteitään arvostetaan. Oppilaan mahdollisuus vaikuttaa asioihin lisää sekä motivaatiota että halua oppia lisää. (Kallio 2021, 76.)

3 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämissyö, jonka lopputuotoksena laadin huoneentaulun Kuopion konservatorion käyttöön. Huoneentaulu sisältää konkreettisia ja käytännönläheisiä vinkkejä opettajille, millä keinoilla turvallista ilmapiiriä voi luoda ja tukea soittotuntitilanteessa. Jotta huoneentaulu on mahdollista laatia, toteutan laadullisen tutkimuksen haastattelemalla Kuopion konservatorion soitonopettajia. Lisäksi tutustun jo aiemmin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen sekä keskustelen konservatorion apulaisrehtori Elina Vetoniemen ja musiikkipedagogi Verna Kaunisto-Feodorow kanssa.

Kuopion konservatorion apulaisrehtori Elina Vetoniemen kanssa käymäni keskustelun pohjalta aiheeni rajautui positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmaan. Hän oli juuri käynyt esittelemässä Powerpoint -esitystä aiheesta muualla. Samalla sain kuulla, että aihe on vasta vähitellen tulossa osaksi Suomen musiikkioppilaitoksia. Keskustelussa Vetoniemen kanssa todettiin, kuinka peruskouluissa turvallisuusaihe on ollut enemmän läsnä, kuten lähdekirjallisuudestakin kävi ilmi. Keskusteluissa Kaunisto-Feodorowin kanssa ilmeni, että myös useimmissa Euroopan maissa turvallisuusasiakirjat ovat jo nyt saatavilla ja käytössä. Ajankohtaisuus siis toteutuu opinnäytetyössäni.

Opinnäytetyöohjaajani oli ehdottanut minulle huoneentaulu -idea, joten kysyin asiaa Vetoniemeltä. Myöntävä vastaus mahdollisti yhteistyön Kuopion konservatorion kanssa ja lopullinen muoto opinnäytetyölleni ratkesi. Kehittämistyönä tehtävä huoneentaulu konservatorion opettajille, jota voi hyödyntää pohdittaessa turvallisen ilmapiirin luomista.

3.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyöni tavoitteina oli luoda huoneentaulu ja selvittää, mitä keinoja turvallisen oppimisilmapiirin luomiseen on. Toteutin tutkimuksen haastattelemalla kolmea soitonopettajaa Kuopion konservatorion musiikin perusopetuksesta. Tarkoituksena oli saada selville opettajien käsityksiä turvallisen oppimisilmapiirin luomisesta, erityisesti millä vuorovaikutuksen keinoilla sen saa luotua soittoharrastuksessa.

Haastattelukysymyksiä oli kahdeksan ja muodostin ne osin luvun 2 pohjalta, osin sen pohjalta, mitä halusin saada aiheesta selville. Kysymykset olivat mahdollisimman konkreettisia ja tutkimuskysymystä tukevia. Kirjallisuutta, haastatteluja ja omia kokemuksiani yhdistämällä syntyi lopullinen huoneentaulu opettajien avuksi soittotunneille. Kehittämistyön tutkimuksellisen osuuden haastattelut olivat osa laadullisen tutkimuksen menetelmää, joka on aina empiiristä eli perustuu erilaisiin aineistoihin ja niiden analyysiin (Juhila, julkaisuaika tuntematon).

3.2 Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimusaineistona toimivat kolmen soitonopettajan haastattelut. Haastattelut olivat puolistrukturoituja eli kaikilta haastateltavilta kysyttiin samat kysymykset, jolloin haastattelu oli osittain avoin, osittain järjestelty (Hirsjärvi & Hurme 2001, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, mukaan). Eli haastateltavalla oli mahdollisuus valita, mitä he vastaavat. Keskustelu ei ollut kuitenkaan täysin avointa, vaan perustui tekemieni kysymysteni ympärille.

Suunnittelin itse haastattelukysymykset, jotka lähetin haastateltaville etukäteen (LIITE 1). Kuopion konservatorion apulaisrehtori Elina Vetoniemeltä sain myös tärkeän haastattelukysymyksen tutkimukseeni: ”Kuinka olet haasteellisissa tilanteissa saanut ilmapiirin muuttumaan?”. Haastattelukysymykset ja niistä saadut vastaukset toivat tutkimukseeni lisäarvoa ja vahvistusta. Toteutin haastattelut suullisesti. Haastattelut pidettiin opettajille tutussa ympäristössä eli Kuopion konservatorion tiloissa ja ne toteutettiin helmi-maaliskuussa 2023. Kaikilla haastateltavilla opettajilla oli takanaan jo useamman vuoden opetuskokemus musiikkioppilaitoksessa.

Äänitin haastattelutilanteet puhelimeilläni, jolloin vastauksiin oli helpompi palata jälkeinpäin. Kirjoitin samalla joitakin asioita muistiin myös tietokoneelleni. Äänitetyt haastattelumateriaalit olivat kestoltaan keskimäärin 30 minuuttia/haastattelu. Ensiksi litteroin eli muutin puheen ja toiminnan kirjoitettuun muotoon (Kallio, julkaisuaika tuntematon). Litteroitua aineistoa niistä syntyi keskimäärin reilu viisi sivua/haastateltava. Kolme haastattelua oli melko pieni tulos tutkimukseen, mutta riittävä tämän laajuiseen opinnäytetyöhön.

3.3 Aineiston analyysi

Litteroidun haastatteluaineiston jälkeen seurasi aineiston käsittely ja analyysi. Haastatteluaineiston analysoin induktiivisella sisällönanalyysillä. Se avulla voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Tällöin tutkittava ilmiö järjestellään, kuvaillaan sekä kvantifoidaan. Sisällön analyysin avulla pyritään saamaan aikaan malleja, jotka esittävät tutkittavaa aineistoa tiivistetysti ja joiden avulla tutkittava aihe voidaan käsitteellistää. (Kyngäs & Vanhanen 1998, 3.)

Laadullisen tutkimuksen analyysin toteuttamiseen on monia erilaisia kuvauksia. Tutkija Timo Laine on tehnyt rungon laadullisen tutkimuksen analyysin etenemiseksi. Ensimmäiseksi on tärkeä päättää, mikä aineistossa kiinnostaa, minkä jälkeen koko aineisto käydään läpi ja sieltä erotetaan sekä merkitään asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseen. Tällöin kaikki muu jää pois tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93-94.) Haastatteluaineistossani kiinnostavaa olivat kaikki turvalliseen oppimisilmapiiriin ja vuorovaikutukseen liittyvät vastaukset, joita toki haastattelukysymykset olivat johdatelleet. Hyödyllisiä olivat myös konkreettiset käytännön esimerkit, joita haastateltavat kertoivat.

Analyysi alkaa pelkistämällä eli merkityt asiat yhdistetään ja eritellään muusta aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94; Kyngäs & Vanhanen 1998, 5). Kun olin litteroinut kaikki kolme haastattelua, erotin litteroidusta tekstistä tummentamalla kohdat, jotka liittyivät tutkimustehtävääni. Tämän jälkeen alkoi aineiston ryhmittely, joka sisälsi luokittelua, teemoittelua ja tyypittelyä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94; Kyngäs & Vanhanen 1998, 6.)

Kävin haastatteluvastauksia läpi kysymys kerrallaan, haastateltavien vastaukset rinnakkain värikoodien. Tällöin haastatteluaineistosta alkoi löytyä yhteisiä piirteitä haastateltavien käsityksistä muun muassa vuorovaikutukseen, oppilaan kiinnostukseen, kunnioitukseen, samalla tasolla olemiseen ja rutiineihin liittyen. Kun tämä oli tehty kaikkien kahdeksan haastattelukysymyksen kohdalta, poimin samalla värikoodilla olevat ilmaisut samaan tekstitiedostoon. Niistä alkoi muodostua mindmap ala- ja yläkategorioineen (LIITE 2). Tätä kutsutaan abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi (Kyngäs & Vanhanen 1998, 6). Kaiken tämän jälkeen oli yhteenvedon aika (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94), jolloin alkoi syntyä lopullinen jäsenneily teksti opinnäytetyöhöni.

3.4 Eettisyys ja luotettavuus

Koko opinnäytetyöprosessin ajan eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyvät asiat ovat olleet läsnä niin aiempaan kirjallisuuteen perehtyessä kuin omaa tutkimustani toteuttaessa. Aiempaan kirjallisuutta ja tutkimuksia käsittelevissä luvuissa olen merkinnyt lähdeviitteet, jotta tiedon alkuperäinen kirjoittaja saa ansaitsemansa näkyvyyden. Sopivaa lähdeaineistoa etsiessä olen pyrkinyt myös löytämään luotettavaa ja ajankohtaista materiaalia.

Ennen haastattelututkimukseni aloittamista lähetin tutkimuslupahakemuksen Kuopion konservatorion rehtori Esko Kauppiselle hyväksyttäväksi. Konservatorion apulaisrehtori Elina Vetoniemi suositteli minulle haastatteluuni sopivia opettajia. Hakemukseni hyväksynnän jälkeen, kysyin sähköpostitse soitonopettajia haastateltavaksi. Ennen haastattelujen toteuttamista pyysin haastateltavien suostumukset sekä lähetin haastattelukysymykset ennakkoon. Haastateltaville täytyy etukäteen olla selvää tutkimuksen tekijä ja taustaorganisaatio, henkilötietojen käsittely tutkimuksessa sekä tutkimukseen osallistumisen konkreettinen tarkoitus (Kuula-Luumi, julkaisuaika tuntematon).

Opinnäytetyöni eettisyyttä lisää se, että haastateltavat pysyvät anonyymeina. Sain sekä kirjallisesti, että suullisesti haastatteluäänitteisiin heidän suostumuksensa olla nimettöminä haastattelussa ja opinnäytetyössäni mukana. Painotin myös, että tulen hävittämään kaikki heihin liittyvät materiaalit heti, kun opinnäytetyöni on valmis ja hyväksytty. Lähtökohtana on hävittää aineiston tunnisteita sisältävät taustamateriaalit, joita ovat muun muassa tutkittavien yhteystiedot sekä taustatietolomakkeet. Lisäksi henkilönimet ja muut mahdollisesti tutkittavan tunnistamiseen vaikuttavat tiedot tulee muokata. (Kuula-Luumi, julkaisuaika tuntematon.) Haastatteluaineistoja käsitellessä käytin nimikirjainlyhenteitä, joten haastateltavien nimiä ei ole missään vaiheessa kirjattu ylös.

Haastatteluista saaduista vastauksista täytyy ottaa huomioon, että niiden luotettavuus ei välttämättä ole täysin totta (Hirsjärvi & Hurme 2001, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, mukaan). Haastattelukysymykset olivat melko subjektiivisia ja täten myös haastateltavien vastaukset perustuivat paljon omaan kokemukseen ja heidän omiin havaintoihinsa. Luotettavuutta lisää kuitenkin se, että aiheeseen liittyvät aiemmat tutkimustulokset sisälsivät samanlaista faktatietoa, joita myös haastattelutulokset toivat esille. Lisäksi haastateltavien vastaukset olivat keskenään hyvin samankaltaisia, mikä lisää tutkimukseni luotettavuutta.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluiden avulla sain vastauksia kysymyksiini turvalliseen oppimisilmapiiriin liittyen kolmelta Kuopion konservatorion soitonopettajalta. Tutkin turvallista oppimisilmapiiriä positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmasta eli millä vuorovaikutuksen keinoilla saa luotua turvallisemman oppimisilmapiirin soittotunneille. Tässä luvussa perehdytään haastattelutuloksiini opettajien kokemuksista. Seuraavat luokittelut ovat muodostuneet tekemäni sisällönanalyysin perusteella.

4.1 Sanallinen vuorovaikutus

Sanallinen vuorovaikutus sisältää soittotuntitilanteessa keskustelua kuulumisista, avoimia kysymyksiä, tunnin rentouttamista huumorin ja nauramisen avulla sekä palautteen antoa. Sanallisesti voi myös ilmaista kunnioituksensa oppilasta kohtaan. Lisäksi haastavistakin asioista on tärkeä puhua oppilaan kanssa.

4.1.1 Keskustelu

Haastateltavien mukaan hyvän vuorovaikutussuhteen luominen vaatii oppilaaseen tutustumista, jota edesauttaa kuulumisista keskustelu. Myös oppilaan muiden elämän osa-alueiden läpikäynti, kuten tulevasta lomamatkasta tai muista harrastuksista keskusteleminen osoittavat opettajan aidon kiinnostuksen oppilaasta ihmisenä. Kuten yksi haastateltavista mainitsi, keskusteluhetket ja läsnäolo ovat hyvin tärkeitä, sillä soittotunti voi olla viikossa ainut hetki, jolloin oppilas on niin pitkän ajan yhtäjaksoisesti aikuisen kanssa.

Turvallisesta ilmapiiristä kertoo se, että oppilas keskustelee kuulumisistaan, on kiinnostunut tunneilla käytävistä asioista ja ehdottaa soitettavia kappaleita. On kuitenkin tärkeä tiedostaa, etteivät kaikki oppilaat ole yhtä puheliaita, mikä pitää hyväksyä. Tätä eräs opettajista kuvasi esimerkiksi seuraavasti:

Hiljaiset hetket ei välttämättä oo merkki siitä, että ois huonosti tai, että tässä pitäis tehdä jotain, että välttämättä pitäis rueta onkimaan siltä oppilaalta mitään vastauksia, et se saattaa sit pahentaa sitä tilannetta ja saattaa enemmän kokea sitten olevansa uhattu siinä tilanteessa. Se on luonnekysymys.

Yhteisten keskusteluiden ja toisaalta hiljaisten hetkien sallimisen avulla rakentaa luottamusta. Sen varjolla oppilaalta voi vaatia vaikeita asioita ja tehtäviä, joista hän ei pidä niin paljon. Lisäksi haastateltavat opettajat painottivat, kuinka on hyvä antaa aikaa oppilaaseen tutustumiselle ja vapautumiselle. Ei pidä vaatia asioita, joita oppilas ei vielä halua antaa. Ei ole pakko puhua ja tunneille voi pyrkiä sisällyttämään asioita, joista oppilas tykkää ja innostuu. Kun antaa aikaa, mahdollinen jännittyneisyys voi helpottua. Opettajana on tärkeä tiedostaa, että oppilaiden ilmaisutavat ovat erilaisia ja on sallittua olla pidättyväisempi.

Tärkeä huomio on keskustella tunnilla myös vaikeimmista asioista ja tunteista. Yksi haastateltavista mainitsi psykologian opettaja Emmi Hurmerannan näkemyksen, jonka mukaan mahdollisen ”jumitilanteen” voi pyrkiä ylittämään keskustelemalla oppilaan kanssa yhteiset keinot sen ylipääsemiseen. Esimerkkinä haastateltava kertoi liikkeellisen hetken, kuten tyhjän käytävän juoksun päästä päähän. Tällöin soittimen soittoon tulee tarvittava tauko, jonka jälkeen soittotuntia voi olla helpompi jatkaa.

Jos soittotunnilla tapahtuu itku- tai raivotilanne, on tärkeää keskustella asiasta tunnilla sekä tarvittaessa vanhempien kanssa. Erään haastateltavan mukaan joskus voi olla tilanne, että oppilas alkaa itkeä opettajan vaatavuudesta. Opettajan on ensinnäkin pyydettävä anteeksi ja kysyä oppilaan tunteita. Lisäksi opettaja voi selittää vaatavuutensa johtuvan siitä, että uskoo oppilaan ylittävän tietyn tason. Yksi haastateltavista on kohdannut tilanteen, jossa oppilaan kanssa on keskusteltu, mikä musiikissa on kiinnostavaa ja mitä haluaisi oppia. Käsiteltävää aihetta voi käydä läpi mieluisan kappaleen avulla ja sitä kautta lisätä oppilaan innokkuutta esimerkiksi poissaolojen vähentämiseksi.

4.1.2 Kysyminen ja tunnepuhe

Yksi haastateltavista on huomannut, kuinka opettajana hänen puheensa houkuttelee helposti myös oppilaita puhumaan. Lisäksi opettajan muotoilemilla kysymyksillä on merkitystä, ovatko ne avoimia vai suljettuja. ”Kyllä-ei” -sopivat vastaukset saavat todennäköisesti aikaan vähemmän keskustelua, kuin avoimet kysymykset, jotka alkavat esimerkiksi kysymyssanalla ”mikä”, ”millainen”, ”mitä”. Tällöin vastaukseen tulee automaattisesti enemmän oppilaan näkemyksiä ja mielipiteitä.

Oppilaan tunteuksien kysyminen soittoharjoituksen jälkeen antaa pidättyväisemmällekin oppilaalle tilan kertoa, jos esimerkiksi tuntuu pahalta. Muitakin tunteita on hyvä käydä läpi ja puhua vaikeista asioista, kuten häpeästä ja jännityksestä soittamiseen liittyen. Voi esimerkiksi keskustella siitä, että jännittää ja mikä jännittää, kuten toimii eräs haastateltavista:

Sitten me puhutaan niistä asioista, mitkä elämässä on vaikeeta. Niinku jotkut puhuu aika avoimesti, jotkut ei puhu ollenkaan ja jotkut ei myönnä, et niitä jännittää. Mut mä silti aina sanon, et mua jännittää tai mua pelottaa, että kyllä mua hävettää, jos mä soitin tosi paljon pieleen, et mä haluan opettaa niille niitä tunnesanoja kans.

Lisäksi hänen mukaansa mahdollinen tunnepuhe on hyvä käydä oppilaan kanssa läpi tunteiden sanoittamisella ja hyväksymisellä. Opettajalla on vastuu myös muokata omaa tunnettaan oppilasta kohtaan, jos hänestä ei pidä. Syy ei ole oppilaan. Tunteen muokkaaminen on siksi tärkeää, että opettaja on tunnilla oppilasta varten.

4.1.3 Palaute ja kunnioitus

Turvallista ilmapiiriä soittotunneilla tukevat haastateltavien mukaan positiivinen ja kannustava palaute, mikä voi auttaa myös keskustelun luomisessa. Kannustuksen avulla oppilas saa onnistumisen tunteen siitä, että hän kykenee ja osaa sekä saa kokea turvallisuuden tunteen. Yksi haastateltavista opettajista kertoi sanovansa usein ”ei haittaa”, jos oppilas tekee virheen. Lisäksi hän sanoi käyttävänsä sanaa ”hyvä” jo pienistä onnistumisista tai yrittämisestä, vaikkei soitto vielä menisi täysin oikein. Opettajan kannustuksena toimii pieniinkin asioihin tarttuminen, mitä oppilas sanoo ja oppilaan ajatuksia on tärkeä ottaa soittotunnin ”keskiöön”. Liian hankalat läksyt voivat hermostuttaa virheiden tekemisen kannalta, joten on tärkeä tehdä selväksi soittotuntien olevan paikka, jossa saa ja pitää mokailla. Ne ovat osa oppimisprosessia.

Kiinnostuksensa voi osoittaa myös muistamalla oppilaan nimen. Kiinnostuksen osoituksen lisäksi turvallista ilmapiiriä luo oppilaan kunnioittaminen. Esimerkiksi soittotunnista kiittäminen on kunnioituksen osoitus oppilaalle yhteisestä hetkestä, joka on arvokas myös opettajalle. Erään haastateltavan

yhtenä tärkeänä teemana hänen soittotunneillaan on se, että ”oppilaat sais kasvaa nimenomaan ihmisinä ja kasvaa siihen ajatukseen, että he on arvokkaita riippumatta siitä, miten ne soittaa.” Kunnioituksen ja turvallisen tunteen luomisen voi myös osoittaa kysymällä luvan, jos opettajan tarvitsee koskea oppilaaseen esimerkiksi asennon korjaamiseksi.

Kaikkien haastateltavien mukaan vuorovaikutuksen tempo muuttuu oppilaan luonteen mukaan. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hitaampi oppilas tarvitsee enemmän aikaa, kun taas nopeampi nopeaa reagointia opettajalta. Toisaalta hitaampi tai pidättyväisempi oppilas saattaa tarvita myös rohkaisua tai ulospäinsuuntautuneempaa käytöstä opettajalta. Puheliaampia oppilaita on haastateltavan mukaan helpompaa opettaa, sillä he usein tietävät, mistä ovat kiinnostuneita. Tällöin opetus saattaa ”rönsyillä”. Usein hiljaisempi oppilas taas kaipaa enemmän ohjeistusta. Eräs haastateltavista myös kertoi, että ”toisten kanssa voi olla ronskimpi ja herkempien kanssa enemmän varpaillaan”. Hänen mukaansa opettajat toimivat persoonansa kautta, mikä vaikuttaa siihen, kuinka vuorovaikutustilanteissa toimii.

4.1.4 Rutiinien ja rajojen asettaminen

Rutiinit ja säännöt ovat myös osa sanallista vuorovaikutusta, sillä vaikka kyse onkin pääosin toiminnasta, on ne tärkeä käydä yhdessä suullisesti läpi. Rutiineihin voi myös sisältyä samanlaiset sanallisen vuorovaikutuksen keinot soittotunnista toiseen.

Yksi haastateltavista nosti esille tärkeän näkökulman, että vaikka kyse on opettajan luomasta turvallisesta oppimisilmapiiristä, on ensisijaisen tärkeää, että opettajallakin on soittotunneilla tunne turvallisuudesta. Sitä tukevat rajojen asettaminen ja sanoittaminen oppilaalle. Opettaja on oikeutettu vaikeassa tilanteessa laittamaan oppilaan pois tunnilta ja ilmoittamaan vanhemmille, jotta turvallisuuden tunne säilyy.

Lisäksi rutiinit ja sama kaava soittotunneissa lisää turvallisuuden tunnetta. Tunnin aluksi ”mitä kuuluu”- kysymys, tietyt soittoharjoitukset ja lopuksi läksyjen ylös merkitseminen molemmille osapuolille tuovat turvaa. Rutiinien avulla oppilaan mahdolliset surun tunteet myös unohtuvat hetkeksi, kun edetään tietyllä tutulla tuntirakenteella.

4.2 Sanaton vuorovaikutus

Sanattomaan vuorovaikutukseen kuuluvat vahvasti eleet ja liikekieli. Turvallista ilmapiiriä tukevia eleitä ovat haastateltavien mukaan muun muassa läheisyyden osoitus, joka voi konkreettisesti tarkoittaa oppilaan lähellä istumista. Yksi turvallisuutta tukeva ele on myös asettua niin, että oppilaan ja opettajan silmät ovat samalla tasolla, minkä haastateltava opettaja toteuttaa menemällä kyykkyyntai istuen alhaalla. Tällöin syntyy tunne samalla tasolla olemisesta, opettaja ei ole vain ylhäältä päin määräävä auktoriteetti. Samalla tasolla voi osoittaa olevansa myös henkisesti.

Sanattomana vuorovaikutuksena toimivat peukut ja positiivinen ilme, joita voivat olla katsekontakti, hymy sekä hyväksyvät ja lempeät katseet oppilaalle. Opettajana olisi tärkeä kiinnittää huomiota, ettei oma mahdollinen hermostuminen oppilaaseen näy, minkä voi toteuttaa esimerkiksi välttämällä huokailua. Yksi haastateltavista on esimerkiksi lähtenyt luokan ulkopuolelle hengittelemään, jottei

soittotunnille tule tilannetta, jossa opettaja suuttuu. Opettajalta vaaditaan kärsivällisyyttä, jotta turvallinen ilmapiiri säilyy.

Opettajalla täytyy olla haastateltavan mukaan koko ajan silmät ja korvat auki ja aistittava sekä soittotunnin ilmapiiriä että oppilaan olotilaa. Tiedyt eleet ja hermostuneisuus oppilaassa voivat kertoa turvattomuudesta. Tällöin liikekieli, kuten silmiin katsomatta jättäminen ja kropan sisäänpäin kääntäminen korostuvat. Poissaolot voivat johtua haastateltavan mukaan motivaatiopulasta, mutta myös turvattomuuden tunteesta. Välillä voi olla parempi vaihtaa uuteen kappaleeseen läksyjien soiton sijaan, jos opettajana huomaa sen toimivan paremman ilmapiirin takaamiseksi. Tunnilla voi tehdä päätöksen, ettei yritä niin paljon asioita, jotka ovat olleet tavoitteena ja hyväksyä näin oppilaan olotila. Opettajan on siis aistittava, mikä on milloinkin toimivaa. Joskus on parempi siirtyä eteenpäin, eikä jäädä vatvomaan asioita, joissa oppilas on epämukavuusalueella. Haastateltava kertoi, kuinka yksi hänen oppilaistaan harjoittelikin soittoläksyjään, kun ei ollut pakko. Opetus on helpottunut, kun opettaja on lopettanut sekä itseltään, että oppilaaltaan vaatimisen.

4.3 Musiikillinen vuorovaikutus

Yhteissoitto vaikuttaa olevan erittäin toimiva tapa luoda instrumenttiopetuksessa hyvää ilmapiiriä opettajan ja oppilaan välille. Sitä voidaan toteuttaa improvisaation avulla, oppilaan säestämällä tai soittamalla unisonossa eli "yhteen ääneen".

Yhdessä soittaminen ja improvisaatio mahdollistavat oppilaan ideoihin tarttumisen, vaikka ne olisivat pieniä ja yksinkertaisia. Sillä voi olla esimerkiksi tällaisia vaikutuksia:

Tulee hirveen hyviä yhteisiä musiikillisia hetkiä soittamisen kautta, onhan sekin tai se varsinkin hirveen tärkeä kokemus, et yhdessä luodaan soitinmaailmaa tässä. Pääsee monesti paremmin kiinni sellaiseen oppilaan kokemusmaailmaan musiikista ja niiden on helpompi sanoa, et mitä tunnelmia. Siinä ohitetaan se kaikki nuotinluku ja sormijärjestykset ja kaikki muut, mihin pitää muulloin keskittyä niin siinä voi päästä paremmin puhumaan jostakin siitä, et miten se oppilas kokee.

Erään haastateltavan mukaan improvisaatio voi innostaa oppilasta heittäytymään ja ottamaan musiikillisia riskejä. On luontevaa, että opettaja säestää oppilastaan. Se luo myös turvaa, sillä silloin opettaja ei ole vain arvioimassa ja arvostelemassa tai kuuntelemassa virheitä. Opettajan soittaessa oppilas saa tärkeää malliesimerkkiä. Tällöin oppilas saattaa kuulla opettajienkin tekevän virheitä, jolloin opettaja ja oppilas ovat taas enemmän samalla tasolla. Tunnilla voidaan myös soittaa ja harjoitella sooloja "yhteen ääneen", kuten haastateltava ilmaisi.

Turvallisesta ilmapiiristä kertoo yhden haastateltavan mielestä se, että oppilas uskaltaa soittaa omaaloitteisesti. Se voi kertoa halusta tulla kuulluksi. Oppilaan omien ideoiden ja kiinnostuksen kohteiden huomiointi opetuksessa on tärkeää. Haastateltavat opettajat pyrkivät tarttumaan niihin asioihin, joista oppilas innostuu ja tehdä asioita, jotka ovat oppilaasta parhaita. Mieluisan kappaleen avulla voi avata muitakin musiikillisia asioita ja oppilas saa tunteen, että hänen mielipiteillään on väliä.

4.4 Yhteenveto tuloksista

Haastatteluiden avulla sain todella arvokasta ja kiinnostavaa tietoa alan ammattilaisilta eli soiton-opettajilta turvallisen oppimisilmapiirin luomiseksi. Vuorovaikutuksella on suuri vaikutus soittotuntien kulkuun ja erityisesti yleiseen tunnelmaan. Vuorovaikutus käsitteeseen sisältyy monia eri näkökulmia soittotuntitilanteessa.

Vuorovaikutus voi olla soittotunnilla opettajan ja oppilaan välillä niin sanallista, sanatonta kuin musiikillistakin. Haastatteluiden avulla kävi ilmi, ettei aihe ole kovin yksiselitteinen. Turvallisen ilmapiirin luominen on iso ja haastava kysymys, eikä siihen ole yhtä tiettyä ”reseptiä”, kuten yksi haastateltavista korosti. Vuorovaikutus on tilannesidonnaista ja riippuu oppilaan luonteesta, eikä ilmapiirin muuttamiseen ole nopeita ratkaisuja.

Haastateltavien opettajien vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että tiettyjä samoja toimintatapoja ja näkemyksiä on olemassa, joiden avulla turvallista ilmapiiriä saa rakennettua. Erään haastateltavan mielestä turvallisen ilmapiirin saa luotua toimimalla jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Hänen mukaansa turvallisen ilmapiirin luomisessa kyse on vuorovaikutuksesta, jolloin tunnilla on mukavaa riippumatta siitä, mitä tehdään. Sen luominen voi kestää pitkään, mutta hajota yhdellä kommentilla.

Sanallisessa vuorovaikutuksessa pääosassa on keskustelu, jota opettaja pystyy luomaan niin kysymysten, palautteen kuin huumorinkin kautta. Kaikki haastattelemani opettajat mainitsivat tunnin alkuun ”mitä kuuluu?” –kysymyksen merkityksen keskustelun avaamiseksi. Tällöin tunti lähtee liikkeelle tervehtimisen ja kuulumisten kysymisen kautta. Samalla ne toimivat turvallisuutta tukevana rutiinina, jolloin oppilas tietää jo tunnille tullessaan, että hänen kuulumisistaan tullaan olemaan kiinnostuneita tälläkin kerralla. Lisäksi on hyvä keskustella tarvittaessa erilaisista aiheista, kuten haasteista, motivaatiosta ja oppilaan tunteista musiikkia kohtaan. Myös musiikin ulkopuolisesta elämästä, kuten vapaa-ajasta ja muista harrastuksista on hyvä keskustella.

Joskus keskustelua voi olla vaikeampi luoda oppilaan kanssa, jolloin on tärkeää antaa aikaa. Opettaja ei saa pakottaa väkisin keskustelemaan. Vähitellen oppilaan ja opettajan välistä luottamusta rakentamalla keskustelemisestä voi tulla oppilaslähtoisempää. Oppilaaseen tutustuminen auttaa hänen luonteensa ymmärtämiseen, jolloin oppii käyttämään vuorovaikutusta kullekin oppilaalle sopivalla tavalla.

Sanattomassa viestinnässä eleet ja liikekieli puhuvat puolestaan. Opettajan on huomioitava oma viestintänsä, jotta omat negatiiviset tunteet eivät välity oppilaalle ilmeiden tai olemuksen kautta. Sen sijaan on hyvä osoittaa positiivisia eleitä, jotka voivat kertoa oppilaalle, että hänestä välitetään ja ollaan samalla tasolla. Opettajan huomioidessa omat sanattoman viestinnän keinonsa, on tärkeää aistia niitä myös oppilaasta. Tällöin voi havaita muun muassa oppilaan turvattomuuden tunteen, jolloin olisi tarpeellista tehdä muutoksia soittotunnin sisältöön. Esimerkiksi vähentämällä liiallinen vaatiminen oppilaan soittosuorituksista.

Soittotunneilla suuressa roolissa on myös musiikillinen vuorovaikutus, sillä keskustelua voi käydä jollain tapaa myös yhdessä soittaen. Toisaalta yhteissoitto saattaa auttaa myös sanallisen vuorovaikutuksen luomisessa. Musiikillisessa vuorovaikutuksessa voi ihan yhtä lailla tarttua toisen ideoihin, kuin vuoropuhelussa yleensäkin. Yhteissoitto voi olla niin improvisaatiota, kappaleen soittoa opettajan

säestäessä kuin saman melodian soittoa yhdessä. Soittotuntitilanteessa kaikki nämä edellä mainitut vuorovaikutuksen keinot ovat hyödyksi turvallista oppimisilmapiiriä luodessa.

5 HUONEENTAULU

Tässä luvussa kuvaan kehittämistyöni tuotoksena olevaa huoneentaulua. Kuvailen huoneentaulun ulkoasua sekä avaan tarkemmin taulussa olevien vinkkien sisältöä. Lisäksi perustelen, miksi juuri nämä vinkit ovat päätyneet huoneentauluun.

5.1 Toteutus

Huoneentaulun laatimisessa hyödynsin 2.luvussa käytettyä kirjallisuutta ja tutkimuksia, keskusteluja asiantuntijoiden kanssa, soitonopettajien haastatteluja sekä omia kokemuksiani. Tein huoneentaulun tietokoneella Canva-ohjelmalla, josta löytyi valmiita julistepohjia grafiikkoineen. Valitsemani pohja on musiikkiaiheinen ja väritykseltään yhtenäinen. Taulun keskelle kirjoitin vinkit opettajille. Pyrin pitämään huoneentaulun ulkoasun selkeänä ja yksinkertaisena, jotta haluamani vinkit tulevat mahdollisimman ymmärrettävästi esille. Huoneentaulu voi olla hyödyksi, sillä tämänkaltaista ei vielä ole esimerkiksi konservatoriolla. Lisäksi sen sisältämä aihe: turvallisen oppimisilmapiirin luominen positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmasta on ollut vielä melko vähän esillä opetustyön arjessa.

5.2 Kuvaus

Huoneentaulu on A4-kokoinen juliste Kuopion konservatorion käyttöön (LIITE 3). Sen voi kiinnittää soittoluokan seinälle. Tällöin se toimii ikään kuin opettajan muistilistana turvallisen ilmapiirin takaamiseksi soittotunneilla. Huoneentaulussa on viisi konkreettista vinkkiä, joita voi hyödyntää soittotunneilla erilaisilla vuorovaikutuksen keinoilla. Pyrin luomaan vinkeistä mahdollisimman monipuoliset, jotta huoneentaulu olisi kattava ja hyödyllinen. Viisi kohtaa sisältää sanallista, sanatonta ja musiikillista vuorovaikutusta. Huoneentaulun alareunassa on myös maininta opinnäytetyöstäni. Opinnäytetyöstäni voi lukea tarkemmin taulun otsikkotasolla olevista vinkeistä ja siten ymmärtää paremmin niiden sisällön.

Kaksi ensimmäistä kohtaa sisältyvät sanalliseen vuorovaikutukseen. Ensimmäinen vinkki neuvoo keskustelemaan. Keskustelu voi olla esimerkiksi oppilaan kuulumisista ja muusta elämästä keskustelua. Toisena vinkkinä on kannustaminen, jonka voi sanallistaa käyttämällä esimerkiksi sanoja ”hyvä” ja ”ei haittaa”. Keskustelu ja kannustaminen mainittiin haastatteluissa useamman kerran sanallisen vuorovaikutuksen keinoina, joten siksi ne päätyivät huoneentauluun.

Huoneentaulun kolmas kohta ohjeistaa sanattoman vuorovaikutuksen keinoin kohtaamaan oppilaan hymyn ja silmiin katsomisen avulla. Oma kokemukseni opettajana sekä oppilaana on, että hymy ja katsekontakti ovat hyödyllisiä sanattoman viestinnän keinoja turvallista ilmapiiriä luodessa. Myös haastateltavat mainitsivat näiden olevan opettajan tärkeitä eleitä oppilasta vastaanottaessa.

Neljäs kohta huoneentaulussa muistuttaa musiikillisesta vuorovaikutuksesta. Se kehottaa soittamaan yhdessä, joko säestäen tai soittaen samaa melodiaa. Tekemieni haastatteluiden avulla sain tuloksia myös musiikillisesta vuorovaikutuksesta. Siksi siitä on mielestäni hyvä olla muistutus näkyvillä soittotuntitilanteessa. Yhdessä soittaminen vaikuttaa niin monella tapaa oppilaan ja opettajan väliseen vuorovaikutukseen ja ilmapiiriin, kuten haastattelututkimustuloksista käy ilmi.

Viimeinen ja viides kohta "Ole joustava" sisältää ajatuksen, ettei opettajan tarvitse vaatia liikaa soit-
totunnin sisällön suhteen itseltään tai oppilaaltaan. Joskus voi tulla vastaan haasteellisempi tilanne,
jolloin on parempi siirtyä pois soittamisen ääreltä ja hyödyntää vaikka liikunnallista hetkeä. Esimer-
kiksi aiemmin mainittua juoksua tyhjän käytävän päästä päähän. Myös musiikillinen hetki, joka ei
sisällä haastavan soittoläksyn soittoa, saattaa toimia turvallisemman ilmapiirin luomisessa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuten tekemissäni haastatteluissa kävi ilmi, turvallisen oppimisilmapiirin luominen soittotunneille ei välttämättä ole kovin helppoa ja nopeaa. Kyse on kahden ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta, jolloin tilanne riippuu todella paljon oppilaan sekä opettajan luonteista ja kuinka he tulevat keskenään toimeen. Tavoitteenani oli saada tietoa musiikin perusopetuksen opettajilta, mitkä ovat heidän käsitöksensä turvallisen oppimisilmapiirin luomiseen positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmasta ja ne huomioiden luoda huoneentaulu. Tekemieni haastatteluiden avulla sain näkökulmaa myös soitonopetukseen. Tekemäni tutkimuksen jälkeen huomasin, että sekä aiempi tutkimustieto että saamani vastaukset haastatteluista pitävät sisällään hyvin paljon samoja asioita. Se tuo vahvistusta ja luotettavuutta aiheeseen. Opinnäytetyöni tuo esille hyödyllistä tietoa ja muistuttaa sekä soitonopettajia että opettajaopiskelijoita keinoista, joilla turvallinen oppimisilmapiiri syntyy ja kuinka sitä voi ylläpitää.

Yhteistä sekä aiemmassa tutkimuksessa että tekemissäni haastatteluissa olivat sanallisen vuorovaikutuksen keinoista muun muassa aidon kiinnostuksen osoittaminen oppilaaseen (Ervasti 2018, 31). Sen voi osoittaa keskustelemalla myös musiikin ulkopuolisesta elämästä tai valitsemalla soittotuntitilanteessa oppilaalle mieluisia kappaleita soitettavaksi (Olsonen 2012, 41; 46-47). Lisäksi rohkaisu ja kannustaminen korostuivat sanallisen vuorovaikutuksen keinona turvallisen ilmapiirin luomiseen (Lindfors 2012, 16-17; Niemi 2012, 28). Myös sanallisena viestintänä toimiva huumorin sisällyttäminen soittotunneille voi keventää ilmapiiriä (Lyijynen 2014, 61). Tunnetaitojen kehittäminen ja ylipäättään tunteista keskusteleminen nousivat esille sekä haastatteluista että aiemmasta tutkimuksesta (Ervasti 2018, 34). Vuorovaikutuksen tulisi olla avointa sekä tasa-arvoista ja tilanteen mukaan sen syntymiselle tulisi antaa aikaa. Näin saa rakennettua myös luottamusta, joka tukee turvallisen ilmapiirin syntymistä. (Ervasti 2018, 34; 42-43.)

Sanallisen viestinnän lisäksi sanaton viestintä on yksi vuorovaikutuksen keino. Välittömästi ilmenevistä ilmeistä ja eleistä opettaja voi aistia oppilaan tunnetiloja (Kallio 2021, 75). Lisäksi opettaja voi sanattomasti ja toki sanallisestikin luoda oppilaalleen tunteen hyväksynnästä ja arvostuksesta (Ervasti 2018, 34).

Vaikka kokonaisuudessaan yhteisiä asioita löytyi paljon aiemman tutkimuksen ja tekemieni haastattelujen väliltä, painotettiin niissä osin eri näkökulmia. Rutiinien tärkeydestä mainittiin molemmissa ja niitä hyödynnetään opetuksessa (Vuorinen 1993, 31). Rutiineihin sisältyvistä säännöistä keskustelu jäi haastatteluissa kuitenkin lähes kokonaan pois, vaikka varmasti soittotuntitilanteissakin pätevät tietyt säännöt. Niistä ei ehkä kuitenkaan keskustella yhtä tietoisesti. Koska aiempi tutkimus opetuksen turvallisesta oppimisilmapiiristä perustuu muuhun kuin soittotuntitilanteeseen, ei musiikillista vuorovaikutusta ole käsitelty tai mainittu paljoakaan aiemmissa tutkimuksissa. Kuitenkin, kuten haastateltavat kertoivat, on se iso osa vuorovaikutteista hetkeä. Siksi yhteissoitolla sekä sitä kautta saatavilla yhteisillä hetkillä on merkitystä keskustelun luomisessa, oppilaan tuntemisessa ja täten myös turvallisemman ilmapiirin ylläpitämisessä.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa tiesin, että haluan tehdä tutkimuksellisen työn liittyen oppilaan motivointikeinoihin soitonopetuksessa. Aihe tuntui tärkeältä, sillä olen itse vielä todella alussa opetustyön kanssa. Tuollaisenaan aihe oli toki liian laaja, joten kesti melko pitkään ennen kuin tämä lopullinen aihe rajautui ohjaavan opettajani ja konservatorion apulaisrehtorin myötä. Lopulta aiheen rajautuessa turvallisen ilmapiirin luomiseen positiivisen vuorovaikutuksen näkökulmasta, ymmärsin, kuinka tärkeä ja mielenkiintoinen aihe oli pelkästään itselleni.

Opinnäytetyöni lopputulokseen olen tyytyväinen. Koen, että aihetta on tarpeen nostaa esille, sillä aihetta on käsitelty melko vähän vielä 2020-luvun alussa. Tulevaisuudessa siihen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Tekemieni haastattelujen pohjalta voi huomata, kuinka suuri rooli vuorovaikutuksella on turvalliselle ilmapiirille sekä ylipäätään oppilaan kasvulle ja oppimiselle. Yksi olennainen osa opinnäytetyötäni on myös kehittämistyön tuotoksena syntynyt huoneentaulu Kuopion konservatoriolle. Tällä tavoin syntyi jotain konkreettista, uutta ja tärkeää, jota soitonopettajat ja opiskeluvaiheessa olevat musiikkipedagogiopiskelijat voivat hyödyntää.

Huoneentaulun sisällön koostaminen oli lopulta melko helppoa, sillä tärkeimmät näkökulmat alkoivat selkeytyä opinnäytetyön yhteenvetoa ja johtopäätöksiä kirjoittaessa. Yhtenä tavoitteenani oli saada huoneentaulun sisällöstä mahdollisimman monipuolinen. Mielestäni se onnistui, sillä taulu sisältää vinkkejä sanallisen, sanattoman ja musiikillisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Huoneentaulu oli myös helppo ja nopea luoda visuaalisesti Canva-ohjelman avulla.

Opinnäytetyöprosessi opetti itselleni todella paljon, sillä en ollut aiemmin toteuttanut tämän kaltaista tutkimusta tai kirjoittanut näin laajaa tekstikokonaisuutta. Tämä prosessi kehitti varmasti kirjoitusvalmiuksiani sekä prosessin hallintaa. Opin myös haastatteluiden toteuttamisesta sekä niiden analysoinnista ja jäsentelystä. Prosessin hallinta vaati myös stressin sietokykyä, sillä tekemäni aikataulusuunnitelma petti usean kerran, johtuen suurimmaksi osaksi aiheen rajaamisen hankaluudesta. Olin esimerkiksi halunnut tehdä haastattelututkimuksen jo syksyllä 2022. Haastattelukysymyksien laatiminen oli kuitenkin mahdotonta, aiheen ollessa vielä epäselvä. Loppujen lopuksi olen tyytyväinen, etten lähtenyt toteuttamaan tutkimusta liian aikaisin. Nyt sain haastatteluista tuloksia, jotka oikeasti tukivat tutkimustani. Mielestäni haastatteluista saadut tulokset myös elävöittävät ja konkretisoivat opinnäytetyökokonaisuutta.

Erään haastateltavan kanssa tuli jo puheeksi, kuinka seuraava tutkimuksen aihe voisi olla turvallisen ilmapiirin luominen musiikin ryhmäopetuksessa. Tulevaisuudessa ryhmäopetusta tulee olemaan melko varmasti enemmän myös musiikkioppilaitoksissa, bändien ja pariopetuksien parissa. Vaikka ryhmäopetukseen liittyen tutkimusta onkin tehty, on sitä musiikin opetusalaalta vähemmän.

Myös turvallisuusaiheeseen, kuten turvallisuusstrategia-asiakirjoihin ja niiden konkreettiseen näkyvyyteen Suomen musiikkioppilaitoksissa voisi panostaa enemmän tulevaisuudessa. Jos ne olisivat selkeästi musiikkioppilaitosten ja opettajien toiminnan taustalla tukena sekä tiedossa, olisi yhä todennäköisempää saada turvallinen oppimisilmapiiri luotua soittotunneille.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyölläni on merkitystä itselleni, sillä se kehitti tutkimuksen tekemiseen liittyviä taitojani. Lisäksi prosessi sai pohtimaan oman opettajuuteni kehittämistä. Toivon, että opinnäytetyöni tulosten avulla soitonopettajat ja soitonopettajaopiskelijat saavat joko vahvistusta nykyisiin toimintatapoihinsa tai jotakin uutta kokeiltavaksi. Johdannossa kerroin, kuinka yhtenä tavoitteenani on olla valmiimpi musiikkipedagogi työelämään ja koen, että tämä tutkimus ja opinnäytetyö-prosessi on osaltaan edistänyt sitä.

LÄHTEET

- El Sistema Greece. Child Protection Policy 2016. Pdf-tiedosto. <https://elsistema.gr/wp-content/uploads/2021/06/ESG-CHILD-PROTECTION-POLICY.pdf>. Viitattu 8.5.2023.
- Ertolahti, Susanna 2023. SML:n hallituksen jäsen. Suomen musiikkioppilaitosten liitto. Musiikkioppilaitosten turvallisuusstrategiat. Yksityinen sähköpostiviesti 24.4.2023. Viestin saaja: Veera Salminen
- Ervasti, Olli-Pekka 2018. Oppimisilmapiiri kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta, Teknologiapainotteinen luokanopettajakoulutus. Oulun yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201811303171>. Viitattu 19.10.2022.
- Eurochild. Child Protection Policy 2020. Pdf-tiedosto. Julkaistu 11/2020. https://eurochild.org/uploads/2020/11/Eurochild_Child_Protection_Policy.pdf. Viitattu 4.4.2023.
- Europa. Lapsen oikeuksia koskeva Euroopan Unionin suunnitelma. Verkkojulkaisu. <https://op.europa.eu/webpub/just/eu-plan-for-children-rights/fi/>. Viitattu 21.4.2023.
- Dream Orchestra. Safe in the orchestra- Let's play music together. Safeguarding policy. Pdf-tiedosto. Julkaistu 03/2010. <https://dreamorchestra.se/content/safeguarding/>. Viitattu 8.5.2023.
- Hellström, Martti 2000. Sata sanaa opetuksesta: keskeisten käsitteiden käsikirja. PS-kustannus 281-282.
- Jordan-Kilkki, Päivi, Pruuki, Lasse 2013. Miten tehdä tilaa kohtaamiselle?-Dialoginen työskentelyote opettajan työssä. Teoksessa Päivi Jordan-Kilkki, Eija Kauppinen, Eeva Korolainen (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja-Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print-Suomen yliopistopaino Oy 18-27.
- Juhila, Kirsi. Laadullinen tutkimus ja teoria. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>. Viitattu 25.10.2022.
- Kallio, Aku. Litterointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>. Viitattu 25.10.2022.
- Kallio, Jenni 2021. Opettamisen vallankumous -Opettajasta elinikäisen oppimisen valmentajaksi. Helsinki: Tietosanoma.
- Kaunisto-Feodorow, Verna 2023. Haastattelu 16.1.2023.
- Kuula-Luumi, Arja. Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/tutkimuseetikka/laadullisen-aineiston-anonymisointi/>. Viitattu 19.11.2022.
- Kuula-Luumi, Arja. Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/tutkimuseetikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuojaja/>. Viitattu 19.11.2022.
- Kyngäs, Helvi, Vanhanen, Liisa 1998. Sisällön analyysi. Oulun yliopisto. Pdf-tiedosto. https://peda.net/jyu/okl/ko/kl/djm/demo-3/materiaalit/kvsa:file/download/cbc6d1571e180d91eb814eb851a5f912ad27a870/Kyngas_Vanhanen_Sisallon_analyysi.pdf. Viitattu 25.10.2022.
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#a417-2007>. Viitattu 21.4.2023.

Lindfors, Eila 2012. Turvallinen oppimisympäristö, oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuskasvatus-käsiteellistä pohdintaa ja tutkimushaasteita. Teoksessa Eija Lindfors (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta!-Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämissaasteita. Tampereen yliopisto. Nurmijärvi: Suomen painoagentti Oy 12-28.

Lyijynen, Tuiri 2014. Soitonopettaja kohtaa erilaisen oppijan -kokemuksia asiantuntijuudesta. Pro gradu -tutkielma. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Opettajankoulutuslaitos, Kasvatustiede, Eri-tyispedagogiikka. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014061026360>. Viitattu 18.10.2022.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Euroopan unionin perusoikeudet. Verkkojulkaisu. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/lasten-oikeudet/perus-ja-ihmisoikeudet-ja-lapset/euroopan-unionin-perusoikeudet/>. Viitattu 21.4.2023.

Moisio, Päivi 2017. Hyvinvoiva koulu yhteisö -Oppimismyönteisen ilmapiirin edistäminen Rovaniemen alueen yläkouluissa. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustiede. Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201803071058>. Viitattu 19.10.2022.

Niemi, Hannele 2012. Opettajan vastuun rajat ja rajattomuus sosiaalisen median keskellä. Teoksessa Hannele Niemi & Riitta Sarras (toim.) Tykkää tästä! -Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus 23-37.

Olsonen, Marja 2012. Hyvä soiton opettaminen. Teoksessa Marja Olsonen Hyvä soiton opettaminen-Nuorten musiikkipedagogien ajatuksia. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja 46-51.

Olsonen, Marja 2012. Soiton oppijan kokemusmaailma ja yhteisöllisyys. Teoksessa Marja Olsonen Hyvä soiton opettaminen-Nuorten musiikkipedagogien ajatuksia. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja 40-45.

Opetushallitus. Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Verkkojulkaisu. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot>. Viitattu 21.4.2023.

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma (TPO) 2017. Yleinen oppimäärä. Pdf-tiedosto. Julkaistu 20.9.2017. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taitteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf. Viitattu 17.10.2022.

Pääaineenpedagogiikka ja opetusharjoittelun arviointi lukuvuosi 2022-2023. Savonia-ammattikorkeakoulu. Pdf-tiedosto. Päivitetty 23.8.2022. https://ams.savonia.sharepoint.com/:b:/r/sites/reppu-musiikki-tanssi/Jaetut%20asiakirjat/Tilat%20ja%20kam-pusk%C3%A4yt%C3%A4nteet/P%C3%A4%C3%A4aineen%20pedagogiikkaohjeet%20ja%20lo-makkeet/P%C3%A4%C3%A4aineen%20pedagogiikka%20ja%20op.harjoittelun%20arviointi_lukuvuosi_2022-2023.pdf?csf=1&web=1&e=UmprTd. Viitattu 17.10.2022.

Rasku-Puttonen Helena 2008. Oppilaiden osallisuus koulu yhteisössä. Teoksessa Marjatta Lairio, Hannu L. T. Heikkinen & Minna Penttilä (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Turku: Painosalama Oy 155-171.

Saaranen-Kauppinen, Anita, Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV-Haastattelu. Verkkojulkaisu. KvaliMOTV on kaikille avoin kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristö. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html. Viitattu 17.10.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita, Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV-Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Verkkojulkaisu. KvaliMOTV on kaikille avoin kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristö. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html. Viitattu 17.10.2022.

Sigfrids, Arja 2009. Viihtyisä ja turvallinen koulu. Teoksessa Timo Saloviita (toim.) Meidän koulu -Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus 91-109.

Suomen YK-liitto 1990. Lasten oikeudet. Verkkojulkaisu. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoi-keudet/lasten-oikeudet>. Viitattu 21.4.2023.

Sutela, Katja 2022. Näkyväksi tekemisen taito -Pedagoginen kohtaaminen opetuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Annika 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi 93-121.

Uusikylä, Kari 2006. Hyvä, paha opettaja. Helsinki, Jyväskylä: Minerva kustannus Oy.

Vuorinen, Ilpo 1993. Tuhat tapaa opettaa. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Vetoniemi, Elina 2023. Haastattelu 12.1.2023.

Wiman, Annele 2022. Hyvinvoiva lapsi oppii. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET

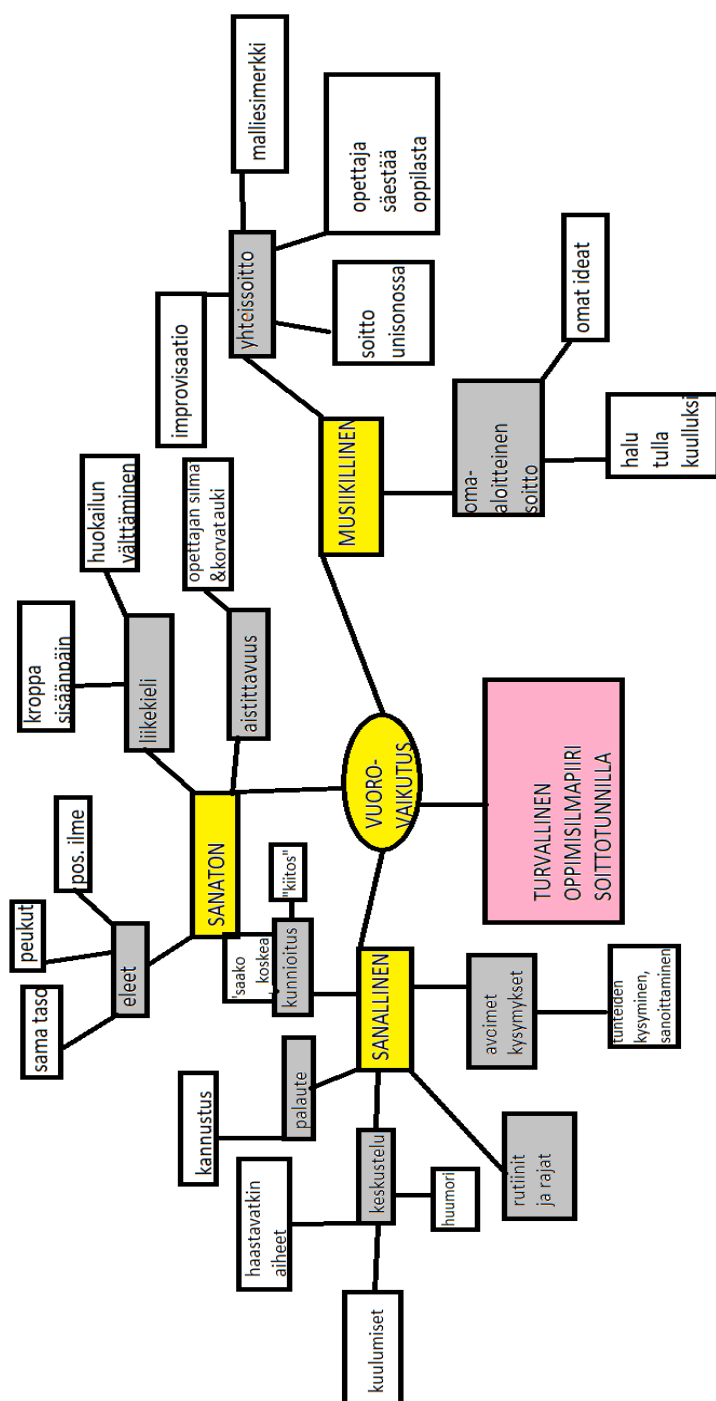
taustatieto

1. Kauan olet tehnyt opetustyötä?

TURVALLINEN OPPIMISILMAPIIRI

1. Miten saat luotua soittotunneille turvallisen ilmapiirin?
2. Olisiko sinulla käytännön esimerkkejä, kuinka turvallisuutta tukeva vuorovaikutus ilmenee soittotunneilla sanallisesti, sanattomasti ja musiikillisesti?
3. Onko sinulla jotakin tiettyä rutiinia, millä tavoin aloitat soittotunnit, entä lopetat?
4. Soitatteko oppilaan kanssa yhdessä tunnilla, minkälaisia harjoituksia? Ovatko ne tukeneet positiivista vuorovaikutusta?
5. Miten rentoutat tuntia, jos oppilas on selkeästi jännittynyt?
6. Mistä tietää, ettei oppilaalla ole turvallinen olo?
7. Muuttuuko tapasi käyttää vuorovaikutusta oppilaan mukaan, miten?
8. Kuinka olet haasteellisissa tilanteissa saanut ilmapiirin muuttumaan?

LIITE 2: MINDMAP TURVALISESTA OPPIMISILMAPIIRISTÄ VUOROVAIKUTUKSEN NÄKÖKULMASTA

HUONEENTAULU TURVALLISEN OPPIMISILMAPIIRIN LUOMISEEN:

1. KESKUSTELE

kuulumiset & muu elämä

2. KANNUSTA

"hyvä" & "ei haittaa"

3. KOHTAA OPPILAS

hymyileminen & silmiin katsominen

4. SOITA YHDESSÄ

säestäminen & "yhteen ääneen" soittaminen

5. OLE JOUSTAVA

**soitettavan kappaleen vaihtaminen,
liikunnallinen hetki**

Veera Salminen 2023,

**Turvallista oppimisilmapiiriä luomassa-
Huoneentaulu vuorovaikutuksen näkökulmasta.
Opinnäytetyö. Musiikkipedagogin koulutusohjelma.
Savonia-ammattikorkeakoulu.**

**Yllä mainitut vinkit on laadittu haastatteleamalla
Kuopion konservatorion instrumenttiopettajia
sekä hyödyntämällä lähdekirjallisuutta.**

yhteistyössä

Kuopion konservatorio

